

Załącznik 3

do raportu z badań:

„Dezaktywizacja osób w wieku okołomerytalnym”

**Źródła danych statystycznych dotyczących
dezaktywizacji emerytalnej**

Źródła danych statystycznych dotyczących dezaktywizacji emerytalnej

Wśród źródeł danych statystycznych dotyczących rynku pracy za najbardziej kompletne należy uznać dane o rynku pracy generowane przez urzędy statystyczne. Urzędy dysponują w tym zakresie swoimi informacjami pierwotnymi – pochodzącymi z badań przedsiębiorstw (zatrudnienie, płace, popyt na pracę, koszty pracy), z badań ankietowych ludności (zatrudnienie, bezrobocie, bierność zawodowa, płace, dochody i wydatki gospodarstw domowych), ze sprawozdań instytucji finansów publicznych, w szczególności Ministerstwa Finansów i podległych mu urzędów skarbowych i (dane o świadczeniach społecznych), ze sprawozdań Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (przejścia na emerytury i renty oraz wysokość świadczeń emerytalno-rentowych) i Kas Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (emerytury i renty rolników indywidualnych, liczba ubezpieczonych jako jedna z podstaw szacowania liczby pracujących w rolnictwie), jak również ze zbiorczych opracowań urzędów pracy w zakresie danych o bezrobociu, poszukujących pracy, świadczeniach dla bezrobotnych. Informacje o rynku pracy istnieją również w danych finansowych tj. głównie w rejestrowanych danych o zobowiązaniach podatkowych płatników indywidualnych, gdzie są wykazane źródła dochodów, ich wysokość i powiązania z rynkiem pracy. Podobny charakter ma większość informacji pochodzących z ZUS. Informacje tkwiące w systemie pozwalają odczytać pełne dane o pracujących, którzy podlegają ubezpieczeniu (wyłączeni są ubezpieczeni w systemie KRUS oraz pracujący, którzy nie zarejestrowali swojej pracy). W przypadku informacji na temat dezaktywizacji emerytalnej zasadniczo wykorzystać można jedynie 4 z poniższych źródeł: dane z Badania Budżetów Gospodarstw Domowych, dane z Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), KRUS oraz ZUS.

1) Badania Budżetów Gospodarstw Domowych

W przypadku badań prowadzonych przez urzędy statystyczne, za najbardziej wartościowe źródło danych dotyczących dezaktywizacji zawodowej należy uznać Badania Budżetów Gospodarstw Domowych. Zawierają one m.in. informacje na temat aktywności ekonomicznej osób wchodzących w skład badanego gospodarstwa domowego, poziomu i źródła osiągniętych dochodów (w tym płac i świadczeń emerytalnych oraz rentowych, jak również o momencie

ich uzyskania), poziomu i strukturze realizowanych wydatków, źródeł pozyskiwania towarów i usług czy subiektywnej oceny sytuacji materialnej gospodarstwa domowego. Badania te prowadzone są metodą reprezentacyjną, a następnie są uogólniane na całą zbiorowość gospodarstw domowych. W badaniach budżetów gospodarstw domowych stosuje się metodę rotacji miesięcznej o cyklu kwartalnym. W każdym miesiącu w ciągu roku badania podejmuje inne gospodarstwo domowe. Badanie w poszczególnych miesiącach kolejnego roku obejmuje 50% spośród gospodarstw prowadzących zapisy w analogicznych miesiącach poprzedniego roku, a 50% spośród wylosowanych gospodarstw zaczyna prowadzić badanie po raz pierwszy. Postępowanie takie jest powtarzane w czterech kolejnych latach, a potem następuje wymiana próby. Pozwala to śledzić moment zastąpienia płac przez świadczenie emerytalne i obliczyć stopę zastąpienia, podstawową determinantę decyzji indywidualnych o przechodzeniu na emeryturę. Warto zwrócić uwagę, iż w badaniach budżetów wyodrębnionych zostało aż 7 grup społeczno-ekonomicznych (w tym grupa gospodarstw utrzymujących się z niezarobkowych źródeł innych niż renta i emerytura, którą wydzielono spośród grupy rencistów i emerytów). Dodatkowo w ramach budżetów prowadzone są również badania modułowe. Duża ilość informacji zawartych w badaniach umożliwia badanie kontekstu dezaktywizacji zawodowej w dość szerokim zakresie.

2) Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL)

Znacznie mniej przydatnych informacji uzyskać można z badania BAEL, zawierającego pytania dotyczące przeszłości zawodowej osób, które przeszły na emeryturę. Na ich podstawie można uzyskać informację na temat charakteru ostatniej pracy, sektora działalności, sekcji (wg PKD), wykonywanego zawodu oraz stażu pracy (zarówno w ostatnim miejscu pracy jak i ogółem). Warto jednak zaznaczyć, że informacje te są zbierane jedynie dla osób, które zakończyły pracę nie dawniej niż 7 lat przed badaniem. A zatem np. w roku 2006 nie otrzymamy żadnych informacji o przeszłości zawodowej respondentów, którzy przeszli na emeryturę przed 1999 rokiem.

3) Dane z systemu informatycznego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

Wprowadzona w życie 1999 roku reforma systemu zabezpieczenia społecznego, a zwłaszcza reforma emerytalna wymusiła konieczność stworzenia systemu informatycznego gromadzącego indywidualne dane o ubezpieczonych oraz o płatnikach składek. Choć zasadniczym celem jego utworzenia i obsługi jest zarządzanie i nadzór nad ubezpieczeniem

społecznym pracowników, baza informacji ZUS stała się także jedną z największych baz informacji dotyczących rynku pracy w Polsce. Dane gromadzone w bazie pozwalają na uzyskanie informacji o ubezpieczonych według:

- płci i wieku (na podstawie daty urodzenia)
- sekcji i sektorów gospodarki (na podstawie numeru REGON) – w przypadku pracujących
- według wielkości firmy (liczby osób zgłaszanych przez jednego płatnika) – w przypadku pracujących
- formy zatrudnienia – na podstawie kodu tytułu ubezpieczenia
- stopnia niepełnosprawności – na podstawie kodu tytułu ubezpieczenia
- grup wykształcenia (tylko do roku 2003)
- grup zawodów (na poziomie znacznie zdezagregowanym – kod sześciocyfrowy).

Trzeba podkreślić, że bazę ZUS można uznać jedynie jako potencjalne źródło danych, gdyż w chwili obecnej jest ona wykorzystywana tylko do obsługi bieżących zadań stawianych przez ZUS oraz sporządzania ogólnych sprawozdań statystycznych z działalności Zakładu w kolejnych latach.

4) Dane z Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

W przypadku KRUS, to gromadzone są w nim dane otrzymywane na podstawie formularza zgłoszenia do ubezpieczenia społecznego rolników. Zawiera on takie informacje jak datę urodzenia (wiek), miejsce zamieszkania oraz dane istotne z punktu widzenia samego ubezpieczenia (rodzaj własności gospodarstwa rolnego, rodzaj prowadzonej działalności, rodzaj opłacanego podatku, powierzchnia gospodarstwa, data rozpoczęcia działalności). Zbierane są również informacje o podleganiu innemu ubezpieczeniu (wraz z informacją z jakiego tytułu i w jakim okresie) oraz o posiadaniu ustalonego prawa do emerytury lub renty, renty strukturalnej, zasiłku chorobowego etc. Formularz zawiera także podstawowe informacje o współmałżonku osoby podlegającej ubezpieczeniu oraz o domownikach zgłaszanych do ubezpieczenia – pracujących w gospodarstwie (data i miejsce urodzenia, imiona rodziców, stopień pokrewieństwa, czy podlega innemu ubezpieczeniu, od kiedy pracuje w gospodarstwie rolnym).

Jak wyraźnie widać rejestry KRUS w obecnej chwili nie zawierają zbyt wielu przydatnych informacji i dlatego należy je uznać jedynie za potencjalne źródło danych.